

"Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığının yeni səhifəsi" - Bu və buna bənzər başlıqlı yazılar neçə gündür ki, qardaş Türkiyə mediasını bəzəyir. Şuşa Bəyannaməsi, Türkiyə və Azərbaycan prezidentlərinin səsləndirdikləri bəyannamələrin üstündən bir neçə gün keçməsinə baxmayaraq, bu sənəd ətrafında müzakirələr və ekspert rəyləri davam edir. Türkiyə ilə Azərbaycan arasında imzalanan ikitərəfli müqavilənin bölgə və türk dünyası üçün böyük bir məna və funksiya daşdığı xüsusi vurğulanır. Beləliklə, qardaş türk mediasında Azərbaycan və Türkiyə əməkdaşlığının pik həddi ilə bağlı bəzi materiallara diqqət yetirək.

Məsələn, "Yeni çağ" qəzeti Yurd Partiyasının rəhbəri Sadettin Tantanın fikirlərini dərc edib. O hesab edir ki, Türkiyə ilə Azərbaycanın imzaladığı Şuşa Bəyannaməsi bölgədəki ölkələrin və ümumiyyətlə, hövzə ölkələrinin inkişafı üçün bir modeldir. "Azərbaycan parlamentinin Zəngəzur dəhlizini təsdiq etməsi böyük əhəmiyyət daşıyır. Dəhliz bundan sonra Türk ərazisidir", - deyir o bildirişçi. Bəyannaməni imzalayan Türkiyə ilə Azərbaycanın tarixi bir addım atdığına işarə edən Tantan Azərbaycanın Qarabağdakı qələbəsinin dövlətçilik və milliləşmə baxımından mühüm amil olduğunu yazıb, eləcə də, bu qələbənin Mərkəzi Asiya respublikaları üçün böyük əhəmiyyət daşdığını deyir. Bu, digər türk respublikalarına töhfə verəcək və motivasiyasını artıracaq çox vacib bir inkişafdır.

NƏQLİYYAT XƏTLƏRİNİN ƏN ƏHƏMIYYƏTLİSİ

"Haberturk"ün köşə yazarı Guntay Şimşek isə yazır ki, Azərbaycan işğal altındakı torpaqlarını azad etdikdən sonra gündəmə gələn nəqliyyat xətləri yeni dəhlizin yaradılmasını zəruri edib. "Yeni nəqliyyat dəhlizi ən çox İrənı narahat edir. İrən, Naxçıvanı və Türkiyəni Azərbaycana birbaşa bağlayacaq bir dəhlizin reallaşmasının qarşısını almaq üçün Ermənistanı bir çox şeylərə təhrik etməkdə davam edir. Bölgə iqtisadiyyatının canlanmasına səbəb olacaq nəqliyyat xətlərinin ən əhəmiyyətlisi Zəngəzur dəhlizidir. Ərdoğanın İlham Əliyevin dəvəti ilə Ermənistanın işğalından azad edilmiş tarixi Şuşa şəhərinə simvolik səfəri ilə bu dəhliz haqqında daha çox danışılmağa başlayacaq. Ermənistan İrəndəki erməni əhalisini bəhanə gətirərək hər şeyi qarışdırmağa çalışır. Bir nömrəli müttəfiqlərindən biri olan, Azərbaycana qarşı çıxan və müharibə dövründə Ermənistanı dəstəkləyən İrən, oxşar mövqeyini sülh dövründə də qoruyur. Qarabağ Zəfəri Ermənistanın tərəfini tutan İrən rəsmilərini də Ermənistan kimi üzdü. Bu günlərdə Ermənistanla sərhəd əlaqələrinin kəsəcəyi iddiası ilə problemlər yaratmağa və qarışıqlıq üçün bəhanələr tapmağa çalışır. İrən İrən-Ermənistan əlaqələrinin Zəngəzur dəhlizi ilə pozulacağından, Ermənistanın daha çox ölkə ilə əlaqə qurma imkanının yaranacağından narahatdır. Bu səbəbdən deyir bilirik ki, Qarabağdakı erməni problemi bitdi, ancaq İrən problemi davam edir", - deyir müəllif yazıb.

AZƏRBAYCANLILAR ÜÇÜN QÜRUR, ERMƏNİLƏR ÜÇÜN KƏDƏR MƏNZƏRƏSİ

"Yeni safak" isə yazır ki, Ərdoğanın Brüssel səfərindən dərhal sonra Bakıya gətməsi çox önəmlidir. "Sovet İttifaqının dağılmasından sonra qurulan yeni nizam Qərb dünyasının işi idi. Ermənilərin Dağlıq Qarabağdakı işğalı da bunun bir təzahürü oldu. Əslində otuz il əvvəl Qərb dünyasının Türkiyəyə və İslam dünyasına qarşı "düşmənçiliyi" açıq şəkildə dilə gətirildi. Təəssüf ki, bu düşmənçilik ifadə problemi deyildi, hər şey bir xaosa sürükləndi. Ermənilər də bu xaosdan istifadə edərək Dağlıq Qarabağı işğal etdilər. Ermənilər Qafqaz türklərinin sürgün edildiyi ərazilərdə məskunlaşdılar. ABŞ, Al, Rusiya və İrən Dağlıq Qarabağın işğalı nəticəsində yaranan status-kvodan razı idilər. Türkiyə Azərbaycanı sərhədsiz dəstək vəd etdi. Ərdoğan Azərbaycanı təhdid edən qüvvələrə qarşı müharibə riskinə getməyə hazır olduğunu söylədi. Nəhayət Qarabağ müharibəsi qırx dörd gündə Qaf-

idi. Kanalları "gəzərəkən", hətta illərdir ekranlarda "təhlükəsizlik mütəxəssisi" kimi şərh verən Abdullah Ağarı da gördüm. Tekfen İnşaat tərəfindən inşa edilən Bakı Olimpiya Stadionunda olduq. Bakı divarlarında milli futbolçularımıza AVRO-2020-də uğurlar arzulayan "Ölkəmiz səndən məmnun olacaq" və "İki dövlət, bir millət" yazılan lövhələr var idi". "Sözçü" qəzeti isə yazır ki, Şuşa Bəyannaməsinin sovet

Şuşa Bəyannaməsi beynəlxalq mediada

"Region ölkələrinin inkişafı üçün bir modeldir"

qaz türklərinin qələbəsi ilə nəticələndi".

"Milliyet" isə Bakıdan hazırladığı reportajda Hərbi Qənimətlər Muzeyinə yer ayırıb. Müəllif yazır ki, "Dağlıq Qarabağdakı 27 illik işğalı 44 gündə başa vuran Azərbaycan, erməni əsgərlərinin cəbhədə itirdiklərini Bakıya gətirdi. Erməni əsgərlərinin Qarabağda tunelləri, səngərlər və mina nümunələri buradadır. Park müharibənin çirkin üzünü və qələbənin necə qazanıldığını göstərir. Ən dramatik görüntülərdən biri də yüzlərlə erməni əsgərinin dəbilqəsidir. Park, azərbaycanlılar üçün qürur, ermənilər üçün kədər mənzərəsidir"

EKRANDA, KÜÇƏDƏ HƏR YERDƏ TÜRKİYƏ

"Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanla eyni vaxtda Azərbaycanda idik. Türk nümayəndə heyəti pilotsuz uçuş aparatlarının dəstəyi ilə Azərbaycan əsgərləri tərəfindən işğaldan azad edilmiş Şuşanı ziyarət edərkən, erməni əsgərlərinin qeyub qaçdıqları parkın ətrafında gözdüm. Parka çox yaxın olan otelimizdən ayrılmaqdan televizora baxanda Türkiyədə olduğumu düşünürdüm. Ərdoğanın Şuşaya səfəri Azərbaycanın bütün kanallarında

rejimindən qalan Rusiyanın Qafqazdakı hökmranlığını azaltmaq potensialı var: "11 səhifəlik müqavilə mətnində Şuşada Baş Konsulluğun açılması, Azərbaycanla ortaq müdafiə sistemi yaradılması və Azərbaycandan Türkiyəyə bağlanacaq bir dəmir yolu və nəqliyyat layihəsi olan "Zəngəzur Dəhlizi"ndən söhbət açılır".

"Karar" isə "Batum Anlaşması"ndan "Şuşa Bəyannaməsi"ne" başlıqlı məqaləsində yazır ki, Şuşa Bəyannaməsi ilə Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı ittifaq rəsmiləşdi, bunu bilin: "Hərbi əməkdaşlıqla yanaşı, siyasi, iqtisadi və mədəni əməkdaşlığın da ən yüksək səviyyədə inkişaf etdiriləcəyini müjdələyən bəyannamədə Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı münasibətləri keyfiyyətcə yeni bir ittifaq səviyyəsinə qaldırmaq və s. məsələlər əks olunur. Bir gün Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı münasibətləri keyfiyyətcə yeni bir ittifaq səviyyəsinə qaldırmaq haqqında bir bəyannamə - məsələn, "Naxçıvan Bəyannaməsi"- də inşallah imzalanaçaq. Bu, Türkiyə üçün strateji və Azərbaycan üçün bəlkə də həyati bir məsələdir".

"Türkiyə" qəzeti isə yazır ki, Ərdoğan Brüsseldən Qafqazdakı tarazlığın dəyişdiyi dost və qardaş ölkə olan Azərbaycana uçu. Bu isə şübhəsiz ki, daha dərin

mənalar ehtiva edir: "Şuşa həm mədəni, həm də strateji mövqeyinə görə Azərbaycan üçün çox dəyərlidir. Belə bir yerdə Əliyev və Ərdoğan "Qafqaz İttifaqı" nı qurduqlarını elan etməkdən çəkinmədilər". "Milliyet" isə yazır ki, Şuşa Bəyannaməsi erməniləri qəzəbləndirən razılıqlardır: "Ümumilikdə isə Ermənistan mətbuatı Ərdoğanla Əliyevin Şuşa ziyarətindən heyretini gizlətmir. Ermən KİV-də "Əliyev ilə Ərdoğan işğal edilmiş erməni şəhəri Şuşada" kimi təxribatçı başlıqlar diqqət çəkir. Şuşa, azərbaycanlılar üçün çox sayda tarixi abidəyə malik olması, bir çox qabaqcıl elm və mədəniyyət xadimi yetişdirməsi ilə adi şəhərlərdən daha çox əhəmiyyət daşıyır. Beləliklə, prezident Ərdoğanın Qarabağın rəmzi hesab olunan Şuşanı ziyarət etməsi, Azərbaycanın Qafqazda yalnız olmadığını, iki ölkənin birlikdə olduğunu dost-düşmənün gözləri önündə sərgiləmək baxımdan da rəmzi və tarixi əhəmiyyət daşıyır. Bu günə qədər heç bir Türkiyə lideri Qarabağa səfər etməyib. Odur ki, Ərdoğanın ilk imza atdığı söyləyə bilirik".

RUSIYA, AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKİYƏ TƏMAS NÖQTƏLƏRİNİ TAPIBLAR

Türkiyə mediası ilə yanaşı, rus nəşrləri də bu səfərə yer ayırıb. Məsələn, "Nyu.ru"da dərc edilən məqalədə bildirilir ki, "Rusiya, Azərbaycan və Türkiyə təmas nöqtələrini tapıblar. Yəqin ki, bir çox müşahidəçi üçün Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın bu bəyannaməni gözlənilməz olub: "Biz istəyirik ki, bölgə rahatlıq və sülh içərisində yaşayan bölgə olsun. Bu addımı atmaq üçün biz qardaşım, Prezident İlham Əliyev ilə birlikdə hər cür fədakarlığa hazırıq. Cənab Putin də bu cür fədakarlığa hazırdır". Əlbəttə, ilk baxışdan paradoksal görünür. Türkiyə Azərbaycanla müttəfiqlik haqqında Şuşa Bəyannaməsi imzalayır və bu, Cənubi Qafqazda yeni status-kvonun yarandığını göstərir. Rusiya isə Ermənistanın tarixi müttəfiqidir, lakin onu Azərbaycanla da çoxsaylı əməkdaşlıq bağları və birgə layihələr bağlayır. Bir yandan isə Rusiyanın bölgəyə təsirinin məhdudlaşacağı, onun burada təcridən sıxışdırılacağı barədə proqnozlar daha ucadan səslənməyə başlayır. Bəs bu dolaşq şayiələrdən, informasiya sızıntılarından, aşkar dezinformasiyalardan necə baş açmaq? Birinci ondan başlayaq ki, bu bölgənin daim gərginliyin artdığı, perspektivlərinin qeyri-müəyyən olduğu, vəziyyətin silahlı münaqişə həddində qaldığı qarışıq məkana çevrilməsinə heç kim istəmir. Müxtəlif rəng və konfessiyalara aid, gələcəkdə bandalarda birləşə biləcək və reallıqda heç kimə tabe olmayacaq beynəlxalq terrorçuların özlərini rahat hiss edə biləcəyi boz geosiyasi zona heç kimə lazım deyil. Nə Moskvaya, nə Ankaraya, nə də Bakıya. Bu səbəbdən Türkiyə ilə Azərbaycanın bölgədə Rusiya sülhməramlı kontingentinin mövcudluğunu dəstəkləməsində qəribə heç nə yoxdur". O da qeyd edilir ki, Ağdamdakı Rusiya və Türkiyə hərbiçiləri arasında da heç bir ziddiyyət yoxdur: "Faktiki olaraq, söhbət tarixən bu bölgəyə bağlı olan dövlətlərin bütün Cənubi Qafqazın maraqları baxımından sabitliyin dəstəklənməsi istiqamətində əməkdaşlığından gedir. Bu mənadə, üçüncü dövlətlərin müdaxiləsinə, yəqin ki, ehtiyac yoxdur. Hər halda, şübhəsiz ki, Cənubi Qafqazdakı vəziyyət Rəcəb Tayyib Ərdoğanın bu günlərdə Co Baydenlə keçirdiyi görüşdə və Rusiya-Amerika sammitində də müzakirə olunub. Lakin əsas məsələ odur ki, prezidentlər Əliyev və Ərdoğan tərəfindən imzalanmış sənəd, özündə həm də Rusiyanın ən geniş strateji maraqlarına cavab verən müddəaları əks etdirir". Öz növbəsində "Ros-balt" da imzalanan bəyannaməyə yer ayırıb və bunun mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyinə toxunub. Yazıda Ankaranın Azərbaycanın təhlükəsizliyinin qarantı qismində çıxış etməsinin rəsmiləşdirildiyi vurğulanır.